

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

De Canone Librorvm Sacrorvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

inconcinus Amosus: quemadmodum flatus uno ore emissus pro calamorum varietate varios sonos edit è fistula. Alioquin unus esset Scriptorum omnium sacrorum character, stilus unus, eadem oratio; quam tamen diversam esse observamus. Ergo afflatus ac inspirata ipsa res, Spiritus sancti sunt; sermo ac verba, sunt Prophetarum, sic tamen inspirante & incitante Spiritu sancto loquentium: quæ verba proinde ab aliis fumere, & in proprios usus convertere potuerunt. Atque ea non à Scriptoribus solum sacris, sed & ab Ethnicis nonnunquam mutuati sunt; uti fecit Paulus, cum Arati, & Epimenidis sententias ac verba protulit. Verba hæc fuisse Spiritus sancti nemo dixerit: ut à Paulo autem citarentur, Spiritus sancti instinctu factum est. At veterum Auctorum sacrorum verba à recentioribus Auctoribus sacris recitata, & ut primum ederentur à vetustioribus, & ut deinde à recentioribus citarentur, Spiritus sanctus auctoritate & impulsu suo perfecit: fuerunt nihilominus Prophetarum verba, sed movente & instigante Spiritu sancto prolata.

Act. 17. 28.
Tit. 1. 12.

DE CANONE LIBRORUM SACRORUM.

I. Disputatur de Auctore & ætate Canonis Librorum sacrorum. Varia opiniones proponuntur. II. Unicus ante Christum editus fuisse videtur Canon, ab Esdra compositus, & Synagoga magne auctoritate comprobatus. III. Disputatur de Synagoga magna. IV. Probatur nostra sententia veterum Scriptorum auctoritate; V. deinde argumentis. VI. Disputatur utrum inscriptiones libris Prophetarum præfixæ, à Synagoga magna, an à Prophetis ipsis additæ sint. VII. Nehemias & Judas Machabeus Canonem recognoverunt & confirmaverunt; novum vero Ecclesia Christi edidit. VIII. Disputatur de Arca in qua reconditi fuisse feruntur Libri Canonici. IX. Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum. X. Secundum argumentum. XI. Tertium argumentum. XII. Quartum argumentum. XIII. Quintum argumentum.

Disputatur
de Auctore
& ætate Ca-
nonis Libro-
rum sacro-
rum. Varia
opinionis pro-
ponuntur.

Genebrard,
Chronol.

I. SUPERIORES omnes, quibus Librorum sacrorum *ἁγιόγραφα* probare conati sumus, disputationes, una de eorundem Canone disputatione continentur. Canonem dico, Librorum sacrorum collectionem ac catalogum, legitimo Synagoga, vel Ecclesie consensu determinatum ac comprobatum. Nam si Canonem Eudra temporibus conditum fuisse demonstravero, libros omnes in eum collatos Eudra vetustiores esse necesse est, quod ad præsens institutum est satis. Plurimum ergo refert hujus Canonis ætatem serutari, quod pro rei momento ac dignitate satis accurate à nemine factum adhuc reperio. De Canone enim differunt omnes, hosque vel illos libros *νεκρωσις*, vel *ἀναγώνιστος* fuisse affirmant, huncque vel illum Canonis conditorem fuisse aiunt; qui vero legitimis id argumentationibus probaverit, quod equidem sciam, nemo homo est. Nos huic quaestioni, cum utili per sese, tum ad propositum opus valde opportuna paucis satisfaciamus. Ac non una primum de eo sententia est. Plures quidem Canonis auctorem Esdram agnoscunt, eum qui Librorum sacrorum instaurator & reparator habitus est. Synodo magne adscribit Genebrardus, quam Quintam appellat, cuique Esdram interfuisse ait: at præter Esdrinam hunc Canonem, alios inducit duos, alterum ab Hierosolymitana Synodo Sexta conflatum, quam de sacris Codicibus ad Ptolemæum Philadelphum mittendis, & Septuaginta Interpretibus Græce eos reddituris coactam fuisse vult: in eum autem Canonem injectos esse docet Libros sacros, qui post Quintam Synodum prodierant, puta Tobie ac Judith; Ecclesiasticum item & Sapientiam, quos per utriusque Synodi intervallum editos censet. Tertium demum Canonem existimat fuisse conditum in Septima Synodo, quam coisse arbitratur ad probandos Phariseos, quorum duces Sammai & Hillel; damnandos vero Sadoc & Barjetos, Sadducæorum antesignanos. Hujus porro Synodi decreto scribit fuisse confirmatam librorum Tobie & Judith, aliorumque auctoritatem, qui in antecedente Synodo fuerant cooptati in Canonem; in eumque tum primum adscriptos libros Machabæorum. Serarius, alique literati viri geminum tantum Canonem admittunt, priorem Esdrinam, in Synodo magna confectam; recentiorem alteram, in quem dedicati fuerint Libri reliqui, quos prior non continebat. Dispu-

tator vero Theologo-Politicus pro more suo *ἱεροπολιτικόν*, nullum sacrorum Librorum Canonem ante Machabæorum tempora concinnatum fuisse asseverat, cum ejus, qui Esdræ tribuitur, libri aliquot Machabaico ævo haudquaquam vetustiores sint.

Trad. Theol. cap. 10.

II. His diligenter pensatis sententiis, verisimillimum mihi visum est, unicum editum fuisse Canonem, ab ea Synagoga, quæ Magna appellata est; cum in libris colligendis, digerendis, & adomandis primas partes ageret Esdras, vir patriæ antiquitatis, Ebraicorum rituum, sacrarumque literarum longe peritissimus: *ἱεροπολιτικὸς, ἢ νόμος ἱεροῦ διδασκαλὸς ἱερουσαλῆμ*. Scriba, & legum sacrarum insignis magister, ut eum appellat Eusebius in Chronico; & ut Esdræ ipsius verbis utar, *Scriba velox in lege Moysi*. Cum itaque doctrina, & præcorum Codicum usu ac tractatione æqualibus suis antecelleret, dubium non est quin Librorum sacrorum conquirendorum, excutiendorum, ac dijudicandorum provinciam ei demandaverit Synagoga Magna Judæorum; sed ita tamen ut ipse de rebus à se mature expensis ad illam referret, quæ eas demum supremo arbitrio determinaret ac componeret.

Unicus ante Christum editus fuisse videtur Canon ab Esdra cõpositus. & Synagoga magna auctoritate comprobatus. 1. Esdr. 7. 6.

III. Sciendum quippe est captivitate Babylonica solutos Judæos, & patriis laboribus redonatos, cum de cultu Dei instaurando, & divinis ac humanis legibus restituendis cogitarent, viros gentis suæ sapientia & eruditione florentissimos diversis temporibus iis negotiis administrandis præfecisse; Zorobabelem in his, Mardocheum, Josiam Josedeciden, Aggæum quoque, Zachariam, & Malachiam. Prophetas istos ex hac serie expungunt alii, qui hunc cœtum, ut dixi, Sapientibus, non Prophetis, constituisse volunt. Unde & Danieli dignitatem Prophetæ detrahunt, ut cum inter Synagoga Magnæ confessores collocent. Certe eum, & Ananiam, & Azariam, & Misaeliæm superioribus adjungit Maimonides in Jad Chazacah, sed contradicente Abrahamiele: & de Daniele quidem falsum esse supra nos ostendimus. Vocantur illi *ראשי הנהלה*. Principes captivitatis, & numero fuisse dicuntur centum ac viginti. Duodecim tantum ponit, ac nominatim etiam recenset Abrabaniel in Præfatione ad *נהלת אבות*. An ex 12 factum 120, proclivi sane lapsu? Cur autem Synagoga Magna *בנסת נהלה* dicatur à Judæis, discimus ex Tractatu Megilah, capite tertio, in Gemara: nempe quod majestatem in pristinum statum restituerit, non addito tantum ad reliquos Dei titulos titulo *נהלה*, in oratione quadam, ut ibidem habet Gemara, sed etiam quod totam Scripturam sacram curis suis reparaverit. Ejus initia ad Darium Hytaspiden probabiliter Rabbini referunt, cum nondum Babylone rediisset Esdras, ut quo tempore reficiebatur Templum, ejus quoque concelebrandi leges renovarentur. In eundem porro cœtum alii subinde ingenio præditi ac virtute sunt cooptati: velut Esdras, postquam Babylone reversus est. Quamobrem aliis porro, aliisque ascitis, & in decedentium locum junioribus suffectis, diuturna fuit hæc Synagoga, & per multos annos perseveravit. Nam & ex ea fuit Nehemias, qui ad Darii usque Codomanni & Alexandri tempora vitam prorogavit, & Simon cognomento Justus, qui Seleuci Nicanois ævo summum Pontificatum tenuit, quemque postremum ex hoc consensu superfuisse narratur in Misna Thalmudica. Ad hanc sententiam plerique nobis præverunt Rabbini, aliis licet dissentientibus, quibus placet, non post multas ætates, & continuatam plurimorum hominum seriem, sed intra unius tantum ævi angustias Synagoga Magnam defloruisse. Quæquam eam proprie Synagogam Magnam dicendam esse fateamur, quæ circiter Artaxerxis *μακροχρονος* tempora viguit.

Disputatur de Synagoga Magna.

IV. Eam autem quam proposui opinionem locupletibus primum auctoribus tueor. Constans est enim omnium fere consensus, crematos in Hierosolymitano excidio, & in deportatione Babylonica amissos, aut neglectos Codices sacros Esdræ Artaxerxis Longimani ævo recuperata libertate reparasse. Etsi de modo quo res acta est, non satis convenit; cum alii numine afflatum, sacrum id quod superest opus dictasse velint; prioribus libris penitus abolitis. Ita sensit Auctor libri quarti Esdræ, qui decimo quarto capite commentitiam rei gestæ historiam explicavit. Futilem hunc Scriptorem secutus est Clemens Alexandrinus Stromatum primo. Secutus est eum quoque Theodoretus Præfatione in Psalms. Apertissime vero omnium Basilius in Epistola ad Chilonem. Et in eandem sententiam viri quidam docti recentiores abierunt. Propius accedit ad verum Irenæus, cum ait corruptas Scripturas Esdræ restituisse. Patria habent Tertullianus & Hieronymus. Clarissime vero Chrysostomus Esdræ Deo instinctum Scripturæ sacræ reliquias digessisse, & in unum corpus composuisse significavit. Accuratius etiam Auctor Synopsæos, quæ Athanasio tribuitur, sacros Codices per Captivitatis diuturnitatem, & populi incuriam amissos Esdræ ait penes se servasse, & suo demum tempore protulisse, ac publici juris fecisse. Profecto Mosaica Lege in exilio Ebræos non caruisse inde patet, quod Esdras se *Scribam velocem in lege Moysi* appellat: patet & ex capite nono Danielis, ubi Mosis liber tanquam superites,

Probatnr non sra sententia veterum Scriptorum auctoritate;

Iren. lib. 5. cap. 25. Tertull. De habit. mil. cap. 3. Hieron. adv. Helv. cap. 1. Chryl. Hom. 8. in Ep. ad Ebr. 1. Esdr. 7. 6. Dan. 9. 11. 13.

& vulgo cognitus, ac versari solitus, testis citatur. Nam quis credat tantam esse potuisse eadem ac vastitatem, ut ne apud privatos quidem homines ulla servata sint Codicum facrorum exemplaria? non apud Ezechielem, vel Mardocheum? ne apud ipsum quidem Jeremiam, quem Nabuchodonosoris iussu Nabuzardan militiæ magister ab omni injuria tutum præstitit? Certum est igitur Esdras Libros sacros dissipatos collegisse, & instaurasse. Utcunque vero egregius fuerit iste labor, fructu tamen caruisset, nisi accessisset publica Synagogæ auctoritas, quæ recognovisset opus, & expensum comprobasset, ejusque usum populo concessisset. Quapropter non quasi Esdræ, sed quasi Synagogæ ipsius opus ab Eliâ Levitâ, aliisque Rabbiniis habitum est. Hinc Thalmudista capite primo Baba bathrâ, vaticinia Ezechielis, librum Duodecim Prophetarum, Danielis, & Estheris libros, à viris Synagogæ Magnæ scriptos esse definiunt, quos ab aliis scriptos, ab Esdrâ collectos suffragio suo Synagogæ Magnæ firmavit. Memorabile habetur apud Josephum, libro primo contra Apionem, testimonium, quod omnino consuli velim. Gentilium enim suorum morem hunc esse ait, ut si qua ingruant bella, pace demum composita veteres Scripturæ à superstitionibus Sacerdotibus recognoscantur, pace demum composita veteres Scripturæ à superstitionibus Sacerdotibus recognoscantur, ac renoventur; nec unicuique de rebus sacris scripta in vulgus edere fas esse, sed Prophetis solum, qui Dei instinctu, & præterita, & præsentia sciunt: hinc duo solum ac viginti sacra Volumina, & ea sibi usquequaque consentanea gentem suam usurpare, veterem omnem anteaevi temporis memoriam complexa; à Mosis usque temporibus, ad Artaxerxis Longimani ætatem scripta; ab hac vero ætate singula fuisse relata in litteras, sed eandem quam superiora fidem minime esse consecuta. Ex his liquet post Babylonicâ bellâ ex more Judæorum instaurari debuisse Codices sacros, idque Sacerdotum superstitionum opera, qualis fuit Esdras; horam vero Librorum collectionem in Artaxerxe Longimano defuisse: quod sane fieri non potuit, nisi per Canonem publicâ auctoritate conditum, quo qui non continerentur, pari exitumatione carerent.

deinde argu-
mentis.

V. Nunc si argumentis pugnatæ libet, primum subministrat Septuaginta Senum Interpretatio, quam cum Ptolemæi Philadelphi cura elaboratam esse consentiant omnes, ante hæc tempora collectos esse Libros sacros, constatque jam eorum Canonem oportuit. Convulsam enim & obtritâ reor eam sententiam, quæ Mosaicum duntaxat volumen à Septuaginta Interpretibus conversum fuisse fingit. Ab Israelitarum autem liberatione ad Philadelphum, nulla ejus condendi magis opportuna ac necessaria apparet occasio, quam post refarta ac recollecta sacra Volumina; nullus idoneior hujus operis auctor, quam Esdras. Quadragesimo præterea ac nono Ecclesiastici capite locum deprehendo, à nemine, opinor, adhuc observatum, unde vetustas Canonis præclare intelligitur. Nam cum sanctos plerisque viros Sirachides laudare institisset, in hisque Scriptores sacros fere omnes; postquam de Isaiâ, Jeremia, ac Ezechiele discessit, tum servato Canonis Judaici ordine, qui tribus his Prophetis Minores Duodecim subjungit, hæc addit: *Et Duodecim Prophetarum ossa pallulente de loco suo: nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.* Quibus statim subjicit Zorobabelem, & Jesum Josedeciden, principes Synagogæ Magnæ: non obscure significans post Duodecim Prophetas Synagogam Magnam extitisse. Itaque in unum librum jam compacti erant hoc tempore Duodecim Prophetarum vaticinia. Librum hunc haud dubie significat Stephanus, cum hæc Amosi verba recitans: *Numquid victimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israël? Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sidus Dei vestri Rempham, figuras quas fecistis, adorare eas?* scripta esse diceret in libro Prophetarum. Atqui collectio hæc Duodecim Prophetarum, & in unum corpus conjunctio, non nisi in sacrorum Voluminum redintegratione facta credi potest; cum nonnulli è Prophetis illis Duodecim exiguo annorum intervallo Esdræ reditum præcesserint; fortasse & vitam ad id usque tempus produxerint. Profecto antequam Scripturæ totius sacræ conderetur Canon, singulorum Librorum partes componi simul, & in unum corpus conflare, ac velut suo sibi Canone determinari oportuit. Psalmorum numerum definiri, & in unum colligi volumen necesse fuit, priusquam in generalem Canonem conjicerentur. Factum id ab Esdrâ docent Auctor Synopsos & Hilarius, atque ita vulgo credi: nos ab Esdrâ & Synagogâ Magnâ factum diximus supra. Idem de libro Duodecim Prophetarum dictum velim. Inde est quod in Baba bathrâ docent Thalmudista, & post illos Abrabaniel, viros Magnæ Synagogæ Duodecim Prophetarum libros in unum volumen compegiisse. Porro Sirachiden Ptolemæi Epiphaniis coævum fuisse probavimus, unde efficitur vetustiorum hæc ætate Canonem fuisse. Atque inde idem ac superiori argumentatione colligimus, nullum videri aptius ejus conficiendi tempus, quam post recompositos Codices sanctos; neque ulli probabilius ejus confectionem adscribi posse, quam Esdræ. Ad hæc cum Rabbino-

Eccli. 49. 12.

Ag. 7. 42, 43.
Amos 5. 25, 26.

Hilar. Prolog. in
Psalm.

Abrab. Prefat.
in 12.

rum vulgatissima opinio sit, Scripturam sacram, quæ nullis sectionibus, interpunctio-
nibus nullis ad illam diem distincta erat, sed veluti unico comprehensa versu tota si-
mul coharebat, à Synagoga Magna, cujus Esdræ fuisse Scribam aiunt, in פְּרָשִׁיּוֹת,
& in סְרָרִים, & in פְּטוּקִים, aliasque partes esse divisam, eandem quoque à Scribis,
eorumque principe Esdra octodecim locis emendatam, quos Masorethæ numerant,
& תְּקוּן סְפָרִים, ordinationem Scribarum, & תְּקוּן עֵרָא, ordinationem Esdræ appellant;
cum priscos etiam Ebraicæ linguæ characteres hoc tempore Esdra auctore Assyriis mu-
tatos esse Thalmudistæ affirmant in Tractatu Sanhedrin, doctique omnes assentian-
tur; quæ sine magni hujus Confessus auctoritate & consilio fieri haudquaquam po-
tuisse manifestum est: quis credat tantum operæ ac studii in Scripturæ sacre chara-
cteribus mutandis, sectionibus determinandis, notandis sectionibus, distinguendis versibus
posuisse Synagogam Magnam, ejusque velut mentem Esdræ; totos vero Libros
ipsos neglexisse, deque eorum numero definiendo ac sanciendo minime cogitasse?

Tract. Sanh.
cap. 2.

VI. Id si obtinemus, quod nobis omnino concedendum est, jam liquet non
alium quærendum esse auctorem, quam Esdræ & Synagogam Magnam, addita-
mentorum quorundam, quæ ad Librorum sacrorum connexionem, vel illustrationem
hinc & inde sparsa sunt. Cujusmodi sunt, quæ de Mosis morte ad calcem Pentateu-
chi addita legimus. Aliam præterea operam in Codicibus sacris exornandis ab hac
Synagoga collocatam fuisse ratus est Grotius, ad inscriptiones nimirum ac lemmata
libris Prophetarum præfixenda: quod ex titulo libri Amos apparere existimat, qui talis
est: *Verba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecne, quæ vidit super Israël in diebus Osie
regis Judæ, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Israël, ante duos annos terræ motus.* Ego
vero & inscriptiones à Prophetis ipsis arbitror fuisse appositas, neque video quid ex
hoc titulo pro contraria parte effici possit. Nam post terræ motum scribere hoc po-
tuit Amos ipse, & vaticinii tempus ex hoc casu denotare; vel quod potius reor, im-
minentem terræ motum, pro sua vaticinandi facultate prævidere & prædicere potuit,
quod & his capituli tertii verbis factum ab eo quidam Interpretes censent: *Et percu-
tiam domum hyemalem cum domo esirva: & peribunt domus eburnæ, & dissipabuntur ades
multæ, dicit Dominus.* Huc adde in ipso vaticiniorum contextu ejusmodi inscriptiones
occurrere, velut apud Zachariam, versu septimo primi capituli: *In die vicesima quarta
undecimi mensis Sabath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam,
filium Barachia, filii Addo, Prophetam, dicens:* item initio septimi capituli. Plurima hu-
jusmodi reperies in brevissimo Aggæi vaticinio, plurima & in illo Jeremiæ; nonnulla
etiam in Isaia, Ezechiele & Daniele. Ea profecto quin ab ipsis Auctoribus profecta
sunt, minime dubitandum est. Id si evicero, quod negari non potest, jam una quoque
evicero vaticiniis ipsis præfixas inscriptiones illarum confimiles, & prorsus germanas,
eorundem quoque Auctorem esse, cum credibile non sit hos Auctores scriptionum
suarum particulas his notis prænumiendas duxisse, tota vero opera ἀνετίθεσθαι & ἀνα-
θεῖναι emittenda censuisse.

Disputatur
utrum inscri-
ptiones libris
Prophetarum
præfixæ à Sy-
nagoga ma-
gna, an à
Prophetis
ipsis addita
sint.
Grot. in Amos
1. 1.

Amos 1. 15.

VII. Cæterum operam Esdræ circa sancta Volumina, ac diligentiam imitatus
Nehemias, priscos sacrarum scriptionum Codices conquisivit, magnam collegit anti-
quitatis memoriam, rerum à se, fortasse & ab aliis, gestarum commentarios ipse scri-
psit. Hæc sequuntur ex isto secundi Machabaici dicto: *Inferebantur autem in deseri-
ptionibus & commentariis Nehemæ hæc eadem; & ut construens Bibliothecam congregavit
de regionibus libros, & Prophetarum, & David, & epistolas Regum, & de donariis.* Quæ
si ita sunt, ut certe sunt, Canonem haud dubie recognoverit Nehemias, & ex vete-
rum exemplarium fide confirmaverit, Librumque demum, qui ejus nomine inscriptus
est, quemadmodum suum Esdræ, in sacrum Canonem retulerit, atque hæc demum
sanxerit auctoritate Magnæ ejusdem Synagogæ, ad quam unam librorum consecra-
tio pertinebat. Quamobrem exemplari illo aureis literis descripto, quod ad Philadel-
phum Eleazarus Pontifex misit, Nehemæ liber continebatur, ut pote qui cum reli-
quis Voluminibus sacris à Septuaginta Senibus interpretatione donatus sit. Post an-
nos centum circiter & viginti, quam fieri id curavit Ptolemæus Philadelphus, An-
tiochi Epiphaniis furias passis Hierosolymis, direptisque ac incensis, sacrarum Libro-
rum curam sumit Judas Machabæus, & qui per bellum intercederant, recollegit,
Nehemianam Bibliothecam supplevit, deditque operam ne qua sui parte Canon im-
minueretur, pro eo ac fieri apud Judæos solitum fuisse scribit Josephus, ut post bella
sanctos Libros Sacerdotes recenserent. Nam quid aliud sibi volunt ista, quæ in Epi-
stola Hierosolymitanorum Judæorum ad Ægyptienfes Hellenistas nobis exhibet secun-
dus Machabaicus; testimonio indidem proxime deprompto subnexa: *Similiter autem
& Judas ea quæ deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud
nos. Si ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis.* Ipsi quippe Hellenistæ, ad quos

Nehemias &
Judas Ma-
chabæus Ca-
nonem reco-
gnoverunt &
confirmaverunt;
novum vero
Ecclesia
Christi edi-
dit.
2. Mach. 2. 13.

Joseph. lib. 7.
contr. Apion.

2. Mach. 2. 14.

hæc scripta sunt, Hierosolymitanam Synagogam de rebus divinis consulebant, ejusque decreta sequebantur. Quamobrem etsi libros quosdam habebant in pretio, cujusmodi fuerunt illi, qui dicti sunt *σοφιστικοί*, & *ἀκανόνιστοι*, & *ἀντιλογόμοι*, quosque ab Hellenistis acceptos Ecclesia Christi multo post in suum Canonem admisit, numquam tamen ab ipsis pro Canonicis, & *ἐκκλησιαστικαῖς*, ac *ἱεροῖς* habiti sunt, cum nec eos Hierosolymitana Synagoga consecrasset, nec id juris ipsi sibi arrogarent. Profecto si in Hellenistarum Canone habuissent locum, eundem & in Canone vetustiorum omnium Christianorum tenuissent; quod fuit secus: nam prioribus Ecclesie sæculis à multis repudiati sunt, & inter apocryphos habiti; at eos demum suscepit univèrsa Christi Ecclesia, & in suum Canonem dedicavit. In jura quippe & auctoritatem prisca Synagogæ successit Ecclesia, deque libris arbitria facere ipsam jus fasque fuit. Itaque suum ipsa sibi concinnavit Canonem, & à piis omnibus suscipi jussit.

Disputatur de Arca, in qua reconditi fuisse feruntur Libri Canonici. VIII Operæpretium hic me facturum puto, si quæfivero quamobrem Canonici Libri intra Arcam, Apocryphi vero extra Arcam fuisse dici soleant. Ac veterum scripta Auctorum memoria repetenti mihi primus omnium occurrit Epiphanius, qui id affirmaverit in libro De ponderibus & mensuris: librum enim Sapientie, & Ecclesiasticum, quamvis utiles, & Canonicorum albo seclusos fuisse ait: *ὁ δὲ*, inquit, *ἐν τῇ ἀρχῇ* (*אָרְן*) *ὄντι ἀνετίθουσιν, ὅτι ἐν τῇ δὲ δόξῃ κεισώσθαι. Quamobrem & in Aron reposti non sunt, hoc est in Arca Fœderis.* Quod dictum sic expressit Johannes Damascenus: *ἢ ἡ πανάρετος, ταπεινὴ ἢ σοφία τῆ σολομώντος, ἢ ἡ σοφία τῆ ἰσοῦ, ἐκείνη δὲ ἢ ἡ γὰρ, ἀλλ' ὄντι ἀεθμοῦ*), *ὁ δὲ ἐν τῇ ἐν κεισώσθαι. At Panaretus, hoc est Sapientia Salomonis, & Sapientia Jesu, egregia quidem virtutis præcepta continent, & pulchra sunt, sed non numerantur, neque in Arca habebantur.* Hinc liquet emendandos esse vulgatos Epiphanius Codices, in quibus particula infialis desideratur, & hæc ita leguntur, *ἐν τῇ ἀρχῇ ἀνετίθουσιν.* Et in Aron reposti sunt. Unde male colligit Scaliger *σοφιστικοί* ideo esse dictos Sapientie & Ecclesiastici libros, quod intra Arcam Veteris Testamenti, in Sanctis sanctorum adytorum recondentur. Johannis Damasceni interpres Jodocus Clichthovæus Arcam Fœderis intelligendam censet, atque id magno consensu Recentiores pene omnes arripuerunt. At Judæorum varia & multiplex opinio est. Somniant quidam duas fuisse Arcas, alteram à Mose, à Beselele alteram fabricatam, hanc in Tabernaculo fuisse depositam, illam pro necessitate rerum huc illucque circumlatam; in hac reconditas fuisse Tabulas Legis integras repetitæ fabricationis, in illa Tabulas Legis contractas. Sic R. Jehuda ben Elai in Thalmudico libro שקלים, capite sexto; sic R. Bechai, & R. Selomoh Jarchi, & R. David Kimchi, sic & alii. Sententiæ autem hujus patronis quibusdam persuasum est, in Arca Mosæica præter fragmenta Tabularum fuisse etiam librum Legis. At Aben Ezra, Gerundensis, Abrabaniel, & quorum melior sententia menti, unicam fuisse Arcam volunt. Verum de rebus in ea reconditis haudquaquam inter illos convenit: quidam enim statuunt illuc conclusas fuisse Legis Tabulas utraq; & integras, & comminutas, librum Legis, virgam Aaronis, & urnam manna plenam; alii solas Tabulas, & fractas, & integras, in capsulam vero ad latus Arcæ librum Legis, Virgam, & Urnam includunt. De Tabulis fractis, Virga, & Urna nunc non quærimus; disputamus tantum de volumine Legis. Id in Arca servatum fuisse docet R. Meir in utroque Thalmude, Hierosolymitano, & Babylonico. Idem habetur in Debarim rabba, & apud Maimoniden. Hos sequitur Isaac Abrabaniel, hoc argumento, quod non minoris fuerit dignationis liber Legis ac Tabulæ ipsæ, proptereaque non alio loco fuerit asservandus. Hi omnes, ipseque adeo Epiphanius, unicum opinionis suæ præsidium collocant in celebri hoc commate Deuteronomii: *Postquam ergo scripsit Moses verba Legis hujus in volumine, atque complevit, præcipit Levitis qui portabant Arcam Fœderis Domini, dicens, Tollite librum istum, & ponite eum in latere Arca Fœderis Domini Dei vestri, & sit tibi contra te in testimonium.* Illic latus Arcæ interius notari censuerunt, & R. Meir aliquem Arcæ angulum intellexit vacuum à Tabulis relictum, & à volumine Legis occupatum. Verum exterius Arcæ latus designari, videntur probare verba ipsa Mosi, *כַּעַר הָאָרְן, à latere Arca,* quæ usurpantur à Sacerdotibus & divinis Philistinorum, in primo libro Samuelis, cum vasa aurea, quæ solvebant Deo, apponi jubent *in capsella, ad latus Arcæ.* Atqui hæc in Arcam ipsam condita fuisse nullus ex Interpretibus existimavit. Docent nos præterea Tertius Regum, & Secundus Paralipomenon, non aliud fuisse quicquam in Arca Fœderis, quam duas Tabulas lapideas. Ergo Jonathan Paraphrastes in capsula, ad latus dextrum Arcæ, positum fuisse credit Sepher, hoc est, volumen Mosæicum, & R. Juda in Babylonici Thalmudis citato loco, idem supra tabellam ex Arca foris prominentem locat; & Gemara ad caput primum Babæ bathræ, & ad Thalmudis Hierosolymitani librum שקלים, vult Mosem ad latus Arcæ adtrexuisse capsulam, (*גַּלְתֵּי הַסֵּפֶר*) appellat,

R. Bech. in Deut. 10. 1. R. Sel. & R. Dav. Kimch. in 1. Sam. 4. Aben Ezr. in Deut. 10. 1. Gerund. ibid. Abrab. in Proph. prior.

Thalm. Hier. libr. שקלים cap. 6. Thalm. Babyl. in Baba bathr. Maimon. Pref. in Jad. Chaz. Abrab. in 1. Reg. 8. 9. Deut. 31. 24. & seq.

1. Sam. 6. 8.

3. Reg. 8. 9. 1. Par. 5. 10. Jonath. in Deut. 31.

appellat, hoc est *γλωσσόκομος*) in eamque suum volumen inclusisse. Locat & extra Arcam Aben Ezra, & David Kimchi, & alii. At opinantur Arabes, Phinees Dei iussu urnam conflasse æneam, reconditisque in ea quinque libris Legis, Tabulis duabus, virga Moysi, & virga Aaronis quæ frondes emiserat, & pauxillo Manna, plumbo obturasse & in speluncam abdidisse. Quæ veri speciem non habent ullam. Cum autem librum Legis, ipsa Moysi manu exaratum, se in domo Domini reperisse ait Helcias; non fimeo infossum eruisse intellige, quod postulat Chrysostomus. Videtur enim data opera absconditus fuisse codex Legis à Sacerdotibus, qui ob reverentiam sacri Voluminis nefas duxissent in locum scædum & immundum id abjicere. Legitur in Gemara Sanhedrin, septimo capite, factum id Manassis temporibus, qui cum Mosaicos libros violare instituisset, archetypum ipsum Moysi exemplar furori ejus à piis Sacerdotibus esse subductum. Inter tigna Templi occultum fuisse vult Abrabaniel: quod probabilius utique est. Quocumque abditum fuisse dicas, simul cum ipsa capsula qua inclusus erat abditum dicitur; nec enim sacratum pignus aliter haberi decebat. Ego vero in capsula illa latibulum aliquod parari potuisse censeo, cujusmodi recondendæ pretiosiori supellectili & *κρημνίστοις* fieri videmus. Illic ita delitescere potuit sacer Codex, ut spectantium oculos facile effugeret. Inde erutus est ab Helcia, cum ad instaurandum Dei cultum, sacra omnia Templi vasa, Arcamque adeo ipsam, & adtextam Arcæ capsulam diligentius lustraret. Cum ait ergo Auctor Paralipomenon, tum repertum fuisse librum Legis ab Helcia, cum pecunia Templo efferretur, non inde colligendum est in eodem loco fuisse & Librum & pecuniam, sed eodem tempore & pecuniam elatam, & Librum repertum. Ut ut est, magnam Interpretum partem id consentire videmus, non in Arca ipsa Fœderis, sed in scrinio ad latus Arcæ Mosaicas scriptiones latuisse. Concedamus tamen intra Arcæ ipsius conceptaculum servatas, non idcirco concesserimus Epiphanio & reliquos Canonicos libros illuc fuisse infartos, quod nullo sibi persuasit argumento: imo vero & falsum esse probare facile est; nam Arcam Fœderis, cum Hierosolyma à Babyloniis excinderentur, in spelunca fuisse à Jeremia absconditam, legitur in secundo Machabaico; nec inde erutum

Aben Ezra. in Exod. 25. 16. R. Dav. Kimch. in 1. Reg. 8. Abulfar. Dyn. 2. Hist. Orient. 4. Reg. 22. 8. Chrysol. in Math. 2. Hom. 9. & in 1. Cor. 2. Hom. 7.

2. Par. 34. 14.

2. Mach. 2. 7.

Joseph. De bell. Jud. 1. 6. cap. 14.

Tertull. De habit. mul. cap. 3.

August. De civit. Dei. 1. 15. cap. 23.

Joseph. Antiq. libr. 3. cap. 1. & l. 6. cap. 5. *Reservantur argumenta Adversarium.* Primum argumentum.

IX. Refellenda supersunt argumenta, quibus proposita doctrina oppugnari potest. Primum arcessi posse video ex auctoritate Veterum, qui locis à me supra notatis Esdræ quidem Canonis instauratorem appellant, Synagogæ vero Magnæ haudquaquam meminerunt. At nec Macedonum memini, cum Alexandrum Persarum domitorem appello; quamvis ad subigendos Persas, non Alexandrum solum, sed plerosque fortissimos Macedones operam contulisse sciam.

*Secundum
argumentum.
Gen. Chronol.*

X. Genebrardus, qui triplicem finxit Canonem, primum Esdrinum, secundum ab Hierosolymitana Synodo Sexta concinnatum, priusquam ad Libros sacros interpretandos viri Septuaginta in Ægyptum mitterentur, tertium in Septima Synodo conditum, his argumentis suam tuebatur sententiam; editis post primum Canonem libris aliquot magnæ auctoritatis, novo Canone numerum Librorum sacrorum fuisse determinandum, ne eos Græcæ reddituris Interpretibus ulla in ea re existeret dubitatio, neve per errorem externis Gentibus profana pro sacris obtruderent, aut eas ulla sacrorum Voluminum parte fraudarent; tertium vero Canonem componi debuisset post bella Machabaica, per quæ divinæ res, ac Libri sacri neglecti jacuerant, tum & ut ad priores Canones Machabaici libri adjicerentur. Sed quorsum secundum confingemus Canonem, cum primum jam recensuisset Nehemias, qui ætatem suam ad primum Septuaginta Interpretibus ævum produxit, neque post illum ulli deinde ad Canonem Libri adjecti sint? Nam quos ad primum Canonem adjiciendos fuisse Genebrardus censet libros Tobia, Judith, Ecclesiastici, Sapientia, Machabæorum, eos in Judaicum Canonem nunquam admissos fuisse affirmamus; nam nulla unquam de iis in Ecclesia habita fuisset controversia, quæ tamen prioribus sæculis extitit. Quidquid vero Libris sacris perturbationis ac confusionis intulerant Machabaici tumultus, per Judæ Machabæi eam, quam dixi, instaurationem sanatum est.

*Tertium ar-
gumentum.
Serat. Proleg.
Biblicæ, c. 8,
questiune, 16.
& Præloq. 3.
in Mach.*

XI. Serarius, ut geminum fuisse Canonem probet, quodam utitur *ἱστορίῳ*, quod tanquam à Lege affert Josephus libro secundo contra Apionem: *γυνὴ ἡ χριστιανὴ ἀνδρῶν εἰς τὴν πόλιν, ἢ ἰσχυρὰ ἀνδρῶν ὑπὲρ ἀγαθῶν γυναικῶν*. Mulier vero in omnibus peior viro, cujus nequitia mulierem etiam beneficam superat. Atqui hæc habentur secundo & quadragesimo Ecclesiastici capite. Igitur vim Legis Ecclesiastico tribuit; quod non faceret, nisi fuisset relatus in Canonem. Alter ergo ab Esdrino Canon conflatus est, in quem Ecclesiasticus, aliique Libri sacri Esdrinis recentiores coniecti sunt. Ego vero minime diffiteor magnam fuisse Libri hujus inter Judæos auctoritatem, qui, ut suo loco dixi, ex Salomonicarum Parabolarum collectionibus videtur fuisse compilatus, & Salomonicis scriptis supparem exultationem habuisse, præsertim apud Hellenistas, qui libris quibusdam apocryphis, & à Canone seclusis studiose utebantur, summamque venerationem iis exhibebant; maxime vero Josephi tempore, quo Libris istis jam prope eadem ac Canonicis auctoritas tribuebatur. Sed Canonici nihilominus nec erant, nec habebantur: nam si fuissent, nullo penitus reverentiæ discrimine habiti fuissent. At Josephus ipse priore contra Apionem libro diserte testificatur, quicumque ab Artaxerxe Longimano ad suam ætatem scripti sunt Libri, non æqualem prioribus fidem esse consecutos. Dicendum ergo est, ne à se ipse dissentiat Josephus, sententiam hanc sic tanquam à Salomone editam, & ad suam ætatem per *παραφρασεῖς διδασκαλίας* propagatam, fortasse ipsum protulisse: cujusmodi pleraque Prophetarum effata inter Judæos fuisse memoriter conservata, in scripta vero ante non relata, quam in Novo Testamento usurpata sint, viri eruditi consentiunt. Ad id credendum eo magis inclinatur animus, quod sententiæ hujus, quam affert Josephus, prior illa pars, *γυνὴ ἡ χριστιανὴ ἀνδρῶν εἰς τὴν πόλιν, ἢ ἰσχυρὰ ἀνδρῶν*, in Ecclesiastico non reperitur.

*Quartum ar-
gumentum.*

XII. Infirmis vero penitus ac caducis nititur fundamentis Philosophi Theologo-Politici opinio. Canonis enim, quem post Judam Machabæum conflatum fuisse vult, novitatem non aliunde arguit, quam ex imaginaria & fictitia sacrorum ipsorum Codicum novitate, quam vanissimis rationibus probare conatus est, & nos toto hoc opere abunde refellimus.

*Quintum ar-
gumentum.*

XIII. Postremum hoc in nos cudi potest argumentum, cum duobus ac viginti Libris constituisse Canonem Esdrinum fateantur omnes, postquam suum deinde librum adjecit Nehemias, jam non viginti duos, sed viginti tres fuisse; quod neque ullus dixit unquam, & aperte inficitur Josephus; nam viginti duobus Libris Judaicam religionem contineri docet, qui eo intervallo, quod à Mose ad Artaxerxis usque Longimani tempora intercessit, editi, totius ævi præteriti memoriam complexi sunt. Verum libros Esdræ & Nehemiæ unicum constituitur volumen, notum omnibus ac tralatitium est, & diserte apud Eusebium Origenes declaravit. Suum quippe librum Nehemias ad Esdræ librum, utpote in ejusdem argumenti continuatione versatum, adtexerat.

*Joseph. libr. 1.
contr. Apion.*

*Euseb. Hist.
Ecol. 1. c. 6.*

EPILQUS QUARTÆ PROPOSITIONIS.

Sed modum tandem imponamus quartæ huic Propositioni, prolixissimæ illi quidem & fuscè disputatæ, sed pro rerum copia & gravitate fortasse etiam brevi. Ac susce-